

**THE ROLE AND IMPORTANCE OF THE TRANSPORT SYSTEM IN SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT****Ikromov Elyor Ibodulloyevich**

Asian International University

Lecturer at the Department of Economics

**Abstract.** This article analyzes the role and importance of the transport system in socio-economic development from a scientific and theoretical perspective. The impact of transport infrastructure on economic growth, regional integration, production efficiency, and the standard of living of the population is revealed. In addition, the role of the transport system in logistics processes, labor mobility, investment climate, and the development of foreign economic activity is substantiated. Special attention is also paid to innovative development in the transport sector, digitalization processes, and issues of environmental sustainability.

**Keywords:** transport system, transport infrastructure, socio-economic development, logistics, regional integration, economic growth, transit potential, innovative transport.

**TRANSPORT TIZIMINING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA AHAMIYATI****Ikromov Elyor Ibodulloyevich**

Osiyo xalqaro universiteti

"Iqtisodiyot" kafedrası o'qituvchisi

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada transport tizimining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni va ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Transport infratuzilmasining iqtisodiy o'sish, hududiy integratsiya, ishlab chiqarish samaradorligi va aholining turmush darajasiga ta'siri ochib beriladi. Shuningdek, transport tizimining logistika jarayonlari, mehnat resurslari harakatchanligi, investitsion muhit va tashqi iqtisodiy faoliyatni rivojlantirishdagi roli asoslab beriladi. Maqolada transport sohasining innovatsion rivojlanishi, raqamlashtirish jarayonlari va ekologik barqarorlik masalalariga ham alohida e'tibor qaratilgan.

**Kalit so'zlar:** transport tizimi, transport infratuzilmasi, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, logistika, hududiy integratsiya, iqtisodiy o'sish, tranzit salohiyati, innovatsion transport.

Transport tizimi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning muhim institutsional va infratuzilmaviy omillaridan biri hisoblanadi. U milliy iqtisodiyotning tarmoqlari o'rtasida uzviy bog'liqlikni ta'minlab, ishlab chiqarish, taqsimot, ayirboshlash va iste'mol jarayonlarining uzluksizligini kafolatlaydi. Transport xizmatlarining rivojlanish darajasi iqtisodiy tizim samaradorligi, bozor mexanizmlarining ishlash sifati hamda hududlararo iqtisodiy integratsiya darajasini belgilovchi asosiy ko'rsatkichlardan biri sanaladi.

Iqtisodiy nuqtayi nazardan transport tizimi moddiy ishlab chiqarishning zaruriy sharti bo'lib, uning rivojlanishi ishlab chiqarish quvvatlaridan samarali foydalanish imkonini beradi. Xomashyo resurslari, oraliq mahsulotlar va tayyor mahsulotlarning o'z vaqtida va minimal xarajatlar bilan yetkazib berilishi transport-logistika tizimining samaradorligiga bevosita bog'liqdir. Transport xarajatlari mahsulot tannarxining muhim tarkibiy qismi bo'lib, ularning qisqarishi ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, foyda normasi va raqobatbardoshlik

darajasini yuksaltirishga xizmat qiladi. Shu sababli transport tizimi iqtisodiy o'sishning muhim drayveri sifatida namoyon bo'ladi.

Transport tizimi hududiy iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda ham muhim ahamiyatga ega. Rivojlangan transport infratuzilmasi hududlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni faollashtirib, resurslarning hududiy qayta taqsimlanishiga sharoit yaratadi. Natijada ishlab chiqarish kuchlarining joylashuvi optimallashtiriladi, mehnat bozorining hududiy muvozanati ta'minlanadi va iqtisodiy tafovutlar qisqaradi. Ayniqsa, transport tarmoqlarining chekka hududlarga yetib borishi qishloq hududlarining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Transport tizimi ijtimoiy rivojlanish jarayonlarida ham muhim rol o'ynaydi. Aholining ijtimoiy harakatchanligi, mehnat migratsiyasi, ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlari transport qulayligi bilan chambarchas bog'liqdir. Rivojlangan transport tizimi aholining turmush darajasini oshiradi, vaqt va xarajatlarni tejash orqali ijtimoiy farovonlikni ta'minlaydi. Shu bilan birga, transport tizimi urbanizatsiya jarayonlarini tartibga solishda, yirik shaharlar va qishloq hududlari o'rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishda muhim instrument sifatida namoyon bo'ladi.

Zamonaviy iqtisodiyotda transport tizimi logistika tizimining ajralmas qismi sifatida qaraladi. Logistika zanjirlarining samarali faoliyati transport, ombor xo'jaligi va axborot oqimlarining o'zaro integratsiyasiga asoslanadi. Multimodal va intermodal tashish tizimlarining rivojlanishi transport jarayonlarining moslashuvchanligini oshirib, tashish muddatlari va xarajatlarini sezilarli darajada kamaytiradi. Bu esa korxonalarining bozor sharoitlariga tez moslashishini ta'minlab, ularning raqobat ustunligini kuchaytiradi.

Transport tizimi tashqi iqtisodiy faoliyatni rivojlantirishda ham muhim strategik ahamiyatga ega. Xalqaro savdo hajmining ortishi, eksport-import operatsiyalarining kengayishi transport-kommunikatsiya infratuzilmasining rivojlanganligini talab etadi. Transport yo'laklari va tranzit salohiyatidan samarali foydalanish mamlakatning geoiqtisodiy mavqeiini mustahkamlab, logistika xizmatlari eksportini rivojlantirishga imkon yaratadi. Natijada davlatning valyuta tushumlari ortadi va milliy iqtisodiyotning ochiqlik darajasi oshadi.

So'nggi yillarda transport tizimining innovatsion rivojlanishi alohida dolzarblik kasb etmoqda. Raqamli texnologiyalar, aqlli transport tizimlari, sun'iy intellekt asosida boshqariladigan logistika platformalari transport xizmatlari sifatini oshirishga xizmat qilmoqda. Transport sohasida raqamlashtirish tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish, boshqaruv samaradorligini oshirish va transport oqimlarini optimallashtirish imkonini bermoqda. Bu jarayonlar iqtisodiy samaradorlik bilan bir qatorda ekologik barqarorlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi.

Transport tizimining ekologik jihatlari ham ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishda muhim o'rin tutadi. Transport faoliyatidan kelib chiqadigan ekologik salbiy ta'sirlarni kamaytirish, energiya tejankor va ekologik toza transport vositalarini joriy etish barqaror rivojlanish strategiyasining muhim yo'nalishlaridan biridir. Yashil transport va ekologik logistika tamoyillarini qo'llash iqtisodiy o'sish va atrof-muhit muhofazasi o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi.

Transport tizimi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning muhim tarkibiy qismi bo'lib, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, hududiy integratsiyani kuchaytirish, aholining turmush darajasini yaxshilash va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish, logistika tizimlarini takomillashtirish va innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga erishishning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi.